

**SKRIFTLIGA SPRÅKKUNSKAPER I
SVENSKA HOS FINSKA
UNIVERSITETSSTUDENTER ENLIGT
PROCESSBARHETSTEORIN**

Terhi Maunumäki

Kandidatavhandling i svenska språket

Jyväskylä universitet

Institutionen för språk- och kommunikationsvetenskaper

2019

Humanistis-yhteiskuntatieteellinen tiedekunta	Kieli- ja viestintätieteiden laitos
Terhi Maunumäki	
SKRIFTLIGA SPRÅKKUNSKAPER I SVENSKA HOS FINSKA UNIVERSITETSSTUDENTER ENLIGT PROCESSBARHETSTEORIN	
Ruotsin kieli	Kandidaatintutkielma
2019	Sivumäärä: 25
<p>Tämän tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaiset kirjalliset ruotsin kielen taidot suomenkielisillä yliopisto-opiskelijoilla on. Tutkimuksen teoreettisena pohjana on käytetty Manfred Pienemannin prosessoitavuusteoriaa (1998). Tutkimuksessa selvitetään, mille prosessoitavuusteoriassa määritellylle kehitysasteelle opiskelijat sijoittuvat ja kuinka opiskelijat hallitsevat tutkittavat kieliopilliset rakenteet. Tutkittavat kielioppirakenteet ovat kieltosanan paikka, adjektiivi attributiivisena ja predikatiivisena lauseenjäsenenä sekä verbimorfologia.</p> <p>Tutkimus on toteutettu kvalitatiivisena sisällönanalyysinä, mutta siinä on myös kvantitatiivisia piirteitä. Tutkimuksen aineistona on käytetty kymmenen matemaattis-luonnontieteellisessä tiedekunnassa opiskelevan opiskelijan tutkintoon kuuluvan ruotsinkurssin lopputentin esseevastauksia. Informantit on valittu sattumanvaraisesti kurssin osallistujista, eikä ennakkotietoja ole kerätty.</p> <p>Tutkimus osoittaa, että neljä kymmenestä tutkitusta opiskelijasta saavutti korkeimman kehitysasteen ja kuusi kymmenestä tutkitusta opiskelijasta saavutti toiseksi korkeimman kehitysasteen. Opiskelijat onnistuivat keskimäärin hyvin tutkituissa kieliopillisissa rakenteissa sekä tekivät näissä rakenteissa vähän kieliopillisia virheitä. Tutkituista rakenteista eniten vaikeuksia tuotti kieltosanan paikka lauseessa ja vähiten ongelmia tuotti adjektiivi attributiivisena ja predikatiivisena lauseenjäsenenä.</p>	
Asiasanat: processbarhetsteori, utvecklingsnivå, språkkunskaper, grammatik	
Säilytyspaikka: JYX	

INNEHÅLL

1. Inledning.....	4
2. Teoretisk bakgrund	6
2.1 Processbarhetsteorins uppkomst och utveckling.....	6
2.2 Utvecklingsnivåer enligt processbarhetsteorin	7
2.3 Negationens placering.....	9
2.4 Adjektivkongruens	10
2.5 Verbmorfologi.....	10
2.6 Skrivutveckling hos avancerade skribenter.....	11
2.7 Tidigare forskning.....	12
3. Material och metod.....	14
3.1 Material.....	14
3.2 Metod	15
4. Resultat.....	17
4.1 Negationens placering.....	17
4.2 Adjektivkongruens	18
4.3 Verbmorfologi.....	19
4.4 Informanternas utvecklingsnivåens enligt processbarhetsteorin.....	20
5. Avslutande diskussion	22
Litteratur	24

1. Inledning

År 2005 blev svenska ett valfritt ämne i studentskrivningarna. Efter det har flera finländska medier rapporterat om den försämrade språkkunskapen i svenska hos finska universitetsstudenter. De försämrade språkkunskaperna är ett resultat av att svenskans popularitet som ett ämne i studentskrivningarna och motivation mot studier i svenska språket hos elever i den grundläggande utbildningen har minskat.

Det ingår krav på det andra inhemska språket i alla finländska högskoleexamina. Högskolorna ska erbjuda undervisning i det andra inhemska språket, så att studenterna har sådana kunskaper som det krävs enligt lagen. (Juurakko-Paavola & Palviainen 2011: 18)

Uutissuomalainen frågade direktörer vid nio olika språkcenter vid finska universitet om de försämrade språkkunskaperna hos universitetsstuderande. Direktörerna var av den åsikten att spridning har vuxit och att språkkunskaper i genomsnitt har försämrats. De säger också att en del av studenter börjar från noll när de kommer till universitet och studenter har till exempel svårigheter med att skilja mellan olika ordklasser och med ordböjning. Flera studerande är tvungna att göra om den obligatoriska kursen i svenska eller nöja sig med de lägsta vitsorden (Laatikainen 2017).

Enligt min egen uppfattning håller jag med det som sägs av direktörerna vid språkcenter. Den obligatoriska kursen i det andra inhemska språket orsakar flera problem och många studerande ser det mera som ett tvång än som en möjlighet. Flera studerande måste ta om kursen flera gånger och den är ofta det enda som står mellan studenter och utexaminering.

Direktörerna säger också att, den försämrade språkkunskaperna är ett resultat av en mer långvarig nedmontering av undervisningen av svenska i den grundläggande utbildningen och i gymnasieutbildningen. Nu börjar man se effekten av detta och universitetet och språkcentren är tvungna att reagera med att vidare utveckla svenskkurser som de erbjuder (Laatikainen 2017).

På grund av denna utveckling ville jag ta reda på om saken verkligen är så. I denna studie kommer jag att ta reda på hurdana färdigheter de finska universitetsstuderaendena har när det gäller skriftliga kunskaper i svenska språket. Undersökningen baserar sig på Manfred Pienemanns processbarhetsteori (1998) och de utvecklingsstadier som presenteras i teorin (se vidare avsnitt 2.1.1).

Syftet med denna avhandling är att undersöka skriftliga språkkunskaper i svenska språket hos finskspråkiga universitetsstuderaende efter att de har avlagt den obligatoriska kursen i svenska. Studenterna placeras på en utvecklingsnivå som presenteras i processbarhetsteorin utarbetad av Manfred Pienemann (1998). I studien fokuserar jag enbart på skriftliga språkkunskaper i svenska och studien omfattar en granskning av tre olika grammatiska strukturer: negationens placering både i huvudsats och i bisats, adjektivkongruens samt verbmorfologi. Jag har valt att undersöka de ovannämnda grammatiska strukturerna för att de är tydliga markörer av utvecklingsstadier och är enkla att plocka fram från materialet. Jag har också valt tre olika grammatiska strukturer för att ge en mer mångsidig bild av studenternas språkkunskaper.

Mina forskningsfrågor är följande:

1. Hur klarar studenterna av de grammatiska strukturer som undersöks?
2. På vilket/vilka utvecklingsstadier befinner sig studenter enligt processbarhetsteorin?

Under de senaste åren har man gjort flera undersökningar på basis av processbarhetsteorin, till exempel Philipsson (2007), Eklund Heinonen (2009), Nyqvist (2013), Paavilainen (2015). Få av dem (med undantag av Eklund Heinonen) fokuserar dock på studenter på högskolenivå. Det är viktigt att få reda på vilken språklig nivå studenterna har tillägnat sig efter att ha utfört den obligatoriska kursen i svenska och om de har nått den nivå i deras språkkunskaper som förväntas efter kursen. Det är också viktigt att få veta hur bra studenter klarar av de olika grammatiska strukturerna för att kunna vidare utveckla undervisningen.

2. Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt presenterar jag Manfred Pienemanns processbarhetsteori och var teorin placeras på fältet inom andraspråksforskningen av en historisk synvinkel. Efter det presenterar jag processbarhetsteorins utvecklingsstadier samt de grammatiska strukturer som jag undersöker: negationens placering, adjektivkongruens och verbmorfologi. I detta avsnitt presenterar jag även vad kännetecknar skrivutveckling hos avancerade inlärare och vad borde tas i beaktande vid undervisning av avancerade inlärare. Till slut presenterar jag några tidigare undersökningar som har gjorts på basis av processbarhetsteorin.

2.1 Processbarhetsteorins uppkomst och utveckling

Under de senaste fyrtio åren har andraspråksforskningen visat att inlärare av andraspråk går igenom utvecklingsstadier, oberoende av modersmål. I slutet av 1960-talet lanserade Pit Corder felanalysen, som utgår från de fel som inläraren gör. Till skillnad från tidigare analyser såg Corders analys på felen mera som ett uttryck för språksystemets utveckling vid en viss punkt, istället för dåliga vanor som ska tränas bort. Felen utgjorde alltså en del av språklärningsprocessen, för att med hjälp av felen ställde inläraren hypoteser som sedan kunde förkastas eller bekräftas (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 13).

Men felanalysen var inte utan kritik. Kritiken riktade sig mot att felanalysen inte gav en bild av hela verkligheten i språkinlärningen, utan man blev utan information av det som inläraren faktiskt hade lärt sig om språket. Vad som också lämnades utanför felanalysen var det faktum, att en del inlärare strategiskt undvek mera komplicerade strukturer i språket. På grund av kritiken minskade betydelsen av felanalys, men den används fortfarande (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 13).

Något som också fick stor betydelse för forskningen av andraspråksinlärning var synen på själva inlärarspråket. Man började se inlärarspråket som ett antal stadier på vägen mot målspråket. Från denna synvinkel lanserade Larry Slinker (1972) uttrycket *interimspråk* (eng. *interlanguage*) för språksystemet som innehåller delar både från modersmålet och från målspråket, i stället för att vara antingen det ena eller det andra. Interimspråket är en process där inläraren tar till sig målspråket genom att anpassa sig till de nya hypoteser hen gör om

språkets konstruering och genom dem utvecklar inläraren nya grammatiska regler. Det finns också flera andra drag som kännetecknar interimsspråk, så som förenklingar, transfer, helfrasering och fossilisering. (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 13).

Den tyska Manfred Pienemann utarbetade *Processbarhetsteorin* (PT), som bygger på Levelts modell för språkprocessning och språkproduktion. Levelts modell går ut på att talprocesser sker i olika steg, medan Pienemanns modell bygger på att stadierna utgör en implikationell hierarki. Det innebär att stadierna kräver en högre processningskapacitet. För att nå den högsta nivån, måste alla föregående nivåer passeras. (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 15).

I Pienemanns modell ska man dock göra skillnad mellan vad det innebär att processa strukturer på ett visst stadium och att konsekvent använda strukturer felfritt. Inlärarens processningskapacitet räcker bara till ett stadium i taget och nya strukturer läggs på successivt. När ett stadium har processats lämnas dessa strukturer för att automatiseras medan resurser frigörs för att inläraren kan börja processa nästa stadium. (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 15).

2.2 Utvecklingsnivåer enligt processbarhetsteorin

Tanken bakom processbarhetsteorin är att andraspråksutvecklingen är kombinerad med den grammatiska processningen och de procedurer som ligger bakom talproduktion. Det här innebär att inläraren kan processa bara sådant som kan användas också i vardagligt tal. Utvecklingen sker enligt en processbarhetshierarki som motsvarar de fem utvecklingsnivåer som presenteras i processbarhetsteorin (tabell 1). Utvecklingsstadierna måste genomgå i tur och ordning, och för att inläraren kan nå en högre utvecklingsnivå kräver det en högre processningskapacitet (Abrahamsson 2009: 124).

Den första utvecklingsnivån motsvarar nybörjarstadiet i språkinlärningen. Inläraren känner till enskilda lexikala enheter, det vill säga enskilda ord, och någon grammatik existerar tillsvidare inte. På denna nivå består inlärarens yttranden av enskilda konstituer och hans uppmärksamhet går till att observera och ta in målspråkets lexikala enheter (Abrahamsson 2009: 125-126).

Den andra utvecklingsnivån handlar om lexikala kategorier, ordklasser och lexikal morfologi, det vill säga grammatiska processer hos enskilda ord. Inläraren börjar använda flerordsyttranden och en kanonisk ordföljd är typisk, oftast subjekt – verb – objekt. På den andra nivån börjar inläraren böja enskilda ord, men kan ännu inte överföra kongruens till fras- eller satsnivå (Abrahamsson 2009: 126).

På den tredje utvecklingsnivån kan inläraren överföra grammatisk information inom frasen, till exempel attributiv adjektivkongruens. Grammatisk information kan dock inte överföras mellan olika fraser. Adverb topikaliseras, men ordföljd ändras inte för att den grammatiska informationen inte kan överföras till verbfraser. (Abrahamsson 2009: 126).

På den fjärde utvecklingsnivån kan grammatisk information överföras mellan olika fraser, men inte mellan olika satser. Grammatisk information kan även överföras från nominalfraser till verbfraser tack vare den ökade processningskapaciteten. Det innebär att adjektivets predikativkongruens kan tillämpas. På den fjärde nivån framkommer inversion, för att adverb- och frågeordsframflyttning till verbfrasen signaleras (Abrahamsson 2009: 126-127).

Den femte och sista nivån nås då alla andra nivåer har processats färdigt och grammatisk information kan överföras mellan satser. Inläraren kan skilja mellan huvudsatser och bisatser, negationsplaceringen i bisatser är korrekt och temporal kongruens mellan verb i huvud- och bisats är möjlig (Abrahamsson 2009: 127).

Tabell 1: Utvecklingsnivåer enligt processbarhetsteorin

Nivå	Underliggande procedur	Morfologi	Syntax
Nivå 5	Grammatisk information mellan satser. Skillnad mellan huvud- och bisats		Negation efter verbet i huvudsats, före verbet i bildats
Nivå 4	Grammatisk information mellan fraser	Predikativ kongruens	Rak och omvänd ordföljd
Nivå 3	Grammatisk information inom fraser	Attributiv kongruens	Initialplacerat adverbial/objekt, rak ordföljd
Nivå 2	Ordklass, lexikal morfologi	Suffix för plural, presens, preteritum	Kanonisk ordföljd
Nivå 1	Enstaka ord	Oböjda former	Enstaka konstituent

2.3 Negationens placering

Jämfört med andra språk i världen har svenskan en relativt enkel markering av negation i satser. Negationen markeras med den oböjda negationspartikeln *inte*. På grund av detta är det för inlärare av svenska relativt lätt att lära sig hur negationen uttrycks i svenska. Vad däremot orsakar svårigheter är placeringen av negationspartikeln i satser. Till skillnad från flera andra språk placeras negationen efter det *finita verbet* i satsen och negationens placering varierar beroende på om det är fråga om huvudsats eller bisats (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 54).

Hyltenstam (1978) och Bolander (1988) (refererad i Flyman Mattson & Håkansson 2010) fann i sina studier en utvecklingsgång för negationens placering för inlärare av svenska. I det första stadiet av utvecklingen placerar inläraren negationspartikeln framför verbet, oberoende av om det är fråga om finita eller infinita verb. I fall inläraren redan på det första stadiet har börjat använda bisatser blir placeringen av negationen pseudokorrekt eftersom negationen i bisatser placeras just före det finita verbet. Det betyder alltså inte att bisatsordföljden har blivit automatiserad, utan är en följd av att på det första stadiet placeras negationen före verbet. (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 55)

På det andra stadiet förflyttas negationen efter det finita verbet. Det gäller dock bara hjälpverb, och negationen placeras fortfarande före verbet i huvudsatser utan hjälpverb, till exempel *Jag vill inte leka/ Jag inte leka*. På det andra stadiet gör inläraren fortfarande ingen skillnad mellan huvudsatser och bisatser. Det innebär att placeringen av negationen är den samma i båda satserna och den pseudokorrekta placeringen av negationen förekommer också här före ett enkelt verb men efter hjälp verbet blir placeringen inkorrekt i bisatser (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 55).

På det tredje stadiet har den postverbala placeringen av negationspartikeln gällande alla finita verb automatiserats, men huvudsatser och bisatser skiljs fortfarande inte åt och negationens huvudsatsplacering överförs till bisatsen (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 55). På det fjärde stadiet börjar huvudsatser och bisatser skiljas åt och de olika reglerna för negationens placering börjar tillämpas. Nu placerar inläraren negationspartikeln korrekt efter det finita verbet i huvudsatser och före det finita verbet i bisatser. Det blir dock inte helt korrekt, eftersom inläraren gör en inkorrekt tolkning av placeringen av negation i bisats, för att den kopplas ihop

med huvudverb istället för det finita verbet. I bisatser placeras negationen före huvud verbet, och ordföljden blir inkorrekt vid användning av hjälpverb (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 56). På det femte och sista stadiet har alla inkorrekta former rättats till och placering av negation både i huvudsatser och i bisatser är korrekt (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 56).

2.4 Adjektivkongruens

I svenskan betyder kongruensböjning att adjektivet böjs enligt det beskrivna substantivets genus, numerus och bestämdhet. Det är således mycket tydligt markerat hur adjektivet hör ihop med sitt huvudord (Bolander 2011: 118).

Adjektiv är i *attributiv ställning* när det står framför substantivet och böjs enligt substantivets genus, numerus och species. Adjektivet är i *predikativ ställning* då den står efter substantivet och då paras den ofta ihop med verbet *vara* eller *bli* (Nikander & Jantunen 1978: 41-42).

En *gul* bil – Den *gula* bilen (adjektiv som attribut)

Bilen är *gul* – Bilarna är *gula* (adjektiv som predikativ)

När det gäller processbarhetsteorins processbarhetshierarki där fraser processas före satser lärs den attributiva kongruensen på PT-nivån 3 och den predikativa kongruensen på PT-nivån 4 (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 48)

Den här inlärningsgången har bland annat bekräftats i en studie av Glahn m.fl. (2001) där forskarlaget studerade inlärningsgångar gällande adjektivkongruens i svenska, norska och danska.

2.5 Verbmorfologi

När det gäller verb i svenskan stöter inlärare på flera olika svårigheter. Verbkonjugationer delas in i fem olika grupper. I den första och vanligaste gruppen får verbet suffixet *-de* i preteritum. Det är dessutom suffixet *-de* som blir mest överanvänt innan inläraren börjar sortera verben i svaga och starka verb (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 49).

Verbets tempus däremot är enklare för inläraren på grund av att man inte behöver böja verbet enligt genus eller numerus. Det som kan orsaka problem gällande verbets tempus är att uttrycka dåtid. I inläringens tidiga stadier är dock inte valet av olika då- eller framtids-tempus ett aktuellt problem, utan användningen begränsas till former som fattar det finita verbet, *presens* och *preteritum* och därmed begränsas processandet endast till den lexikala morfologin. I enlighet med processbarhetsteorin när man kan hantera grammatisk information inom en fras kan man processa sammansatta tempus, det vill säga tempus som kräver ett hjälpverb och ett huvudverb (Flyman Mattson & Håkansson 2010: 50).

2.6 Skrivutveckling hos avancerade skribenter

I dagens andraspråksforskning anses skrivutveckling på ett andraspråk vara en särskild del av andraspråksutvecklingen. Skrivutveckling på ett andraspråk är ett komplicerat fenomen som påverkas både av skribentens ålder och av skribentens läs- och skrivförmåga på förstaspråket samt förstås andraspråksnivån (Magnusson 2013: 633).

Skillnader som har funnits i undersökningar av texter skrivna av andraspråksanvändare har pedagogiska konsekvenser, som att läraren måste känna till vad som skiljer andraspråkstexter från förstaspråkstexter för att kunna bedöma eleverna rättvist (Magnusson 2013: 634). När skribenterna redan är läs- och skrivkunniga på sitt förstaspråk, ser skrivutvecklingen på andraspråket annorlunda ut, och när det gäller ungdomar eller vuxna som redan är vana läsare och skribenter på förstaspråket blir skillnaderna ännu större. Kunskaper om text, läsning och skrivande på förstaspråket kan utnyttjas också på andraspråket. Det innebär fördelar för äldre inlärare (Magnusson 2013: 636).

Cummins interdependenshypotes (refererat i Magnusson 2013) utgör en viktig grund för forskningen i litteracitetutvecklingen (läs- och skrivutveckling) på andraspråk. Enligt interdependenshypotesen utnyttjar inläraren de förmågor och kunskaper som hen har på sitt förstaspråk när hen skriver (och läser) på sitt andraspråk. En undersökning som stödjer hypotesen är en experimentellt upplagd studie av Cummings (1988, refererat i Magnusson 2013) där han studerade individer med förstaspråket franska och andraspråket engelska. I studien skiljde Cummings de drag som relaterade till erfarenhet av skrivande, till exempel textstruktur och helhetsperspektiv från allmän kunskap om målspråket till exempel syntax och

korrekt stavning. I sin studie kom Cummings fram till att de skribenter som hade hög skrivkompetens i förstaspråket också skrev mer välstrukturerade texter på andraspråket medan de som hade en lägre skrivkompetens fokuserade mer på ord och satser (Magnusson 2013: 637–639).

2.7 Tidigare forskning

Philipsson (2007) bekräftade verbmorfologins utvecklingsgång i sin studie av 36 gymnasieungdomar med annat modersmål än svenska. Han undersökte användning av verbmorfologi samt direkta och indirekta frågor. I sin studie kom Philipsson fram till att behärskning av grundläggande verbmorfologi och ordföljd i direkta frågor är en förutsättning för att inlärare kan tillägna sig underordningen av indirekta frågor. Han kom också fram till att inlärare måste behärska enkla finita verbformer för att kunna tillägna sig sammansatta verbformer. Inläring av finita verb förekommer på PT-nivån 2 medan sammansatta tempus förekommer först på PT-nivån 3 (Philipsson 2007)

Paavilainen (2015) forskade i sin doktorsavhandling grundskoleelevers inläring och behärskning av verb- och adjektivböjning samt negationens placering i svenska språket. Syftet med hennes studie var att få reda på hur finskspråkiga elever klarar av olika strukturer, morfologiska och syntaktiska. I sin avhandling granskar hon verbmorfologi, adjektivkongruens i attributiv och predikativ ställning och negationens placering både i huvud- och bisats och om dessa strukturer följer processbarhetsteorins inlärningsgångar.

Paavilainens resultat stödjer till viss del de inlärningsgångar som presenteras i processbarhetsteorin. När det gäller verb inlärs strukturen *hjälpverb + infinitiv* först, sedan *presensformer* och till sist *perfekt*. Enligt PT ska de finita verbformerna tillägnas före de infinita formerna, men att *perfekt* lärs först efter *presens* stödjer PT:s inlärningsgångar. När det gäller adjektiv (som attribut och som predikativ) kom Paavilainen fram till att inlärningsgången vid attributiva adjektiv följde mönstret *pluralis – utrum – neutrum* medan vid predikativa adjektiv var inlärningsgången *utrum – pluralis – neutrum*. Resultatet ger skäl att tro att det finns mellanliggande nivåer på processbarhetshierarkins nivåer 3 och 4. Till sist lär negationens placering (Paavilainen 2015).

Nyqvist (2013) gjorde i sin doktorsavhandling en longitudinell undersökning om hur species och artikelbruk utvecklas hos eleverna i årskurserna 7-9. Som material i sin undersökning använde Nyqvist både skriftligt och muntligt material från fyra olika grundskolor som hon hade samlat under åren 2006-2009. I sin undersökning kom Nyqvist fram till att eleverna i årskurserna 7-9 bäst klarar av fraser med nakna former, possessiva attribut och obestämd form pluralis, som saknar både artiklar och ändelser som markerar bestämdhet. Hon konstaterar också att nominalfraser är desto svårare för inlärare ju flera grammatiska morfem den innehåller. Nyqvist kom också fram till att det inte sker en stor utveckling i elevernas korrekthetsprocent, vilket kan bero på att korrekthetsprocenten är hög redan på årskurs 7 när det gäller fraser med naken form och bestämd form singularis (Nyqvist 2013)

Eklund Heinonen (2009) gjorde en undersökning om hur processbarhetsteorin kan tillämpas för bedömning av muntliga kunskaper. Som material använde hon transkriberade delar av en intervju som gjordes som en del av det så kallade TISUS-testet. Enligt Institutionen för svenska och flerspråkighet vid Stockholms Universitet är TISUS-testet ett behörighetsgivande prov i svenska språket. Testet är avsett för sådana studerande med utländsk gymnasieutbildning som söker till akademiska studier i Sverige men saknar ett betyg i svenska. För att klara TISUS-testet måste individen ha mycket goda kunskaper i svenska språket.

Eklund Heinonen undersökte också på vilken PT-nivå testtagarna befann sig och om det finns någon skillnad mellan de godkända och underkända testtagarna. I sin studie kom Eklund Heinonen fram till att den största delen av de godkända testtagarna befann sig på PT-nivån 4 eller högre, eftersom de klarade av att processa strukturer på de nivåerna. Av de underkända testtagarna kunde nästan ingen processa strukturer på nivå 4, och således befinner sig högst på PT-nivån 3. Eklund Heinonen konstaterar också, att den fjärde nivån på processbarhetshierarkin ser ut att vara en vattenledare och är en stor utmaning för flera andraspråksinlärare (Eklund Heinonen 2009).

Flera undersökningar har gjorts på basis av processbarhetsteorin och teorin har mycket empiriskt stöd. En stor del av studierna, till exempel tre av de tre som jag har presenterat, fokuserar på inlärare på grundskole- eller gymnasienivå. Därför fokuserar min studie på avancerade inlärare som befinner sig på högskolenivån. Min studie kan ge ny och aktuell information om finska universitetsstudenternas språkkunskaper som kan tas i beaktande i undervisning i framtiden.

3. Material och metod

I detta avsnitt presenteras materialet som användes i studien. Sedan presenteras hur och med vilka metoder materialet analyserades.

3.1 Material

Materialet i denna studie består av 10 uppsatser skrivna av studerande vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Jyväskylä universitet. Uppsatserna är arbiträrt valda bland deltagare på kursen och deltagande i studien var frivilligt. Jag valde att inte samla eller ta i iakttagelse någon bakgrundsinformation från informanterna som till exempel kön, språkbakgrund, tidigare studier eller studieår vid universitetet. Jag valde att i analysen fokusera mig i enbart på informanternas skriftliga språkkunskaper som förekommer in uppsatserna.

Uppsatserna är en del av sluttentamen i den obligatoriska svenskkursen för studenter vid den matematisk-naturvetenskapliga fakulteten och samlades in under våren 2017. Kursen innehåller muntliga och skriftliga uppgifter om vardagliga kommunikationssituationer, relevanta teman samt ordförråd inom studenternas eget ämne. Efter kursen borde studenter ha nått färdighetsnivå B1 på skalan i Gemensam europeisk referensram för språk. (www.korppi.jyu.fi)

Tentamensuppgiften var att skriva en uppsats på minst 200 ord om de givna rubriksalternativ. Uppgiftens syfte var att testa studenternas färdighet att skriva självständig text och att studenterna behärskar ämnesrelaterade ord och uttryck, terminologi och grammatiska regler i svenska.

Rubriksalternativen var:

1. Relationen mellan teori och praktik i mina studier
2. Sådana här kunskaper behöver naturvetare/matematiker i arbetslivet
3. Därför är X viktigt (= fyll i ditt huvudämne)
4. Enligt sammanfattningstexten kan svårt språk hindra elever att lära sig naturvetenskap.
Vad är din åsikt? Undervisas matematisk- och naturvetenskapliga ämnen på ett för

teoretiskt sätt? På vilket sätt skulle du vilja förändra undervisningen i naturorienterande ämnen? Du kan själv fundera en passande rubrik till texten.

5. Därför är det viktigt att popularisera vetenskap

Tre av tio informanter skrev om rubrik nummer 1, fyra av tio informanter skrev om rubrik nummer 4, två av tio informanter skrev om rubrik nummer 3 och en informant skrev om rubrik nummer 5.

Allt material behandlas konfidentiellt och förvaras omsorgsfullt enligt goda forskningsetiska praxis samt förstörs efter att studien är klar. Deltagande i studien var frivilligt och alla informanter har skrivit under ett forskningstillstånd. Igen sådan information lämnas ut som skulle göra det möjligt att identifiera informanterna och de förblir anonyma under hela studiens gång samt efter att studien är färdig.

3.2 Metod

Materialet i denna studie analyserades både kvalitativt och kvantitativt. Jag läste igenom alla uppsatser och granskade dem. Vid analysen och granskningen tog jag hänsyn bara till de tre grammatiska strukturer som granskades, det vill säga negationens placering, adjektivkongruens samt verbmorfologi och jag lämnade ut alla andra grammatiska strukturer och möjliga fel, som kunde vara evidens om informanternas spåkkunskapsnivå. Jag markerade, räknade ut och granskade alla förekomster av negationen *inte*, adjektiv både som attribut och predikat samt finita verb och sammansatta tempus för att få reda på vilken utvecklingsnivå de undersökta studenterna befinner sig på. Alla uppsatser lästes igenom och granskades enligt processbarhetsteorins utvecklingsnivåer.

Enligt Nyberg och Tidström (2012) är innehållsanalysen ett vanligt sätt att analysera kvalitativa data. Innehållsanalysen bygger på systematisk gruppering av text och metodens idé är att reducera mängden material från enskilda enheter till större grupper, klasser eller helheter. Grupperna, klasserna eller helheterna kan vara fria utgående från materialet eller bestämda på basen av en teoretisk referensram. (Nyberg & Tidström 2012: 135) I min analys grupperas de enskilda enheterna enligt processbarhetsteorin. Nyberg och Tidström (2012) konstaterar dock att innehållsanalysen har fått en del kritik som metod för att den ibland uppfattas som enkel. Metoden har kritiserats också för att den ibland lämnar ut material

avsiktligt, till exempel när gruppering av materialet utgår från en teoretisk referensram som har fastställts på förhand (Nyberg & Tidström 2012: 136).

4. Resultat

I detta avsnitt presenterar jag resultaten av analysen av materialet och jag svarar på mina forskningsfrågor:

1. Hur klarar studenterna de grammatiska strukturer som undersöks?
2. På vilket/vilka utvecklingsnivåer befinner sig studenter enligt processbarhetsteorin?

I avsnitt 4.1 analyserar jag informanternas placering av negationen. I avsnitt 4.2 analyserar jag adjektivkongruens i materialet. I avsnitt 4.3 analyserar jag verbmorfologin, det vill säga finita verb och sammansatta tempus i materialet. Slutligen i avsnitt 4.4 sammanfattar jag informanternas placering på utvecklingsnivåer enligt processbarhetsteorin.

4.1 Negationens placering

En av de grammatiska strukturer som granskas är negationens placering. Negationens placering granskades både i huvudsatser och i bisatser. Rätt placering av negation i bisatser hittar man på textnivån, eller nivå 5 i processbarhetsteorins utvecklingsstadier (se avsnitt 2.2).

Bland de 10 uppsatser som granskades hittades 28 förekomster av negationen *inte*. I genomsnitt förekom negationen två gånger per uppsats, men variation förekom också. I två uppsatser förekom negationen inte alls medan i en uppsats förekom negationen åtta gånger.

Av alla 28 förekomster av negationen var den placerat rätt sammanlagt 13 gånger. Den rätta placeringen belyses med exempel (1) och (2).

- (1) Antibiotiker fungerar endast mot bakterier och det finns *inte* läkemedel mot virus eller dess infektioner.

- (2) Det är sant att man måste studera mycket teori vid universitet och vi har *inte* så mycket praktik än på andra undervisning institutioner.

En felaktig placering av negationen förekom sammanlagt 15 gånger av de 28 förekomsterna. Den felaktiga placeringen belyses med exempel (3) och (4).

- (3) Matematik kan vara ganska svårt och därför många människor *inte* tycker om det.
- (4) Utan av cell- och molekylärbiologi *inte* hade man hitta av bakterier eller virus.

Hälften av informanterna använde negationen rätt konsekvent, medan resterande hälften av informanterna använde negationen både rätt och fel. När det gäller negationens placering nådde fyra av tio informanter den högsta nivån – nivå 5 – i processbarhetsteorin medan de resterande sex informanterna nådde nivå 4 i processbarhetsteorin.

4.2 Adjektivkongruens

Den andra av de grammatiska strukturer som granskades var adjektivkongruens, som innebär att behärska korrekt användning av adjektiv som attribut och som predikativ. Den korrekta användningen av adjektiv som attribut förekommer på PT-nivån 3 och den korrekta användningen av adjektiv som predikativ förekommer på PT-nivån 4 (se avsnitt 2.3).

Alla tio informanter klarade av att använda adjektiv i attributiv ställning, det vill säga böja adjektivet enligt substantivets genus och numerus. Detta kan man se i exempel (5) och (6).

- (5) Människor använder *många olika teknologiska* tillämpningar varje dag.
- (6) Så kan det förorsaka *ett stort* epidemi som kräver *många unga* liv.

I exempel (6) han informanten använt fel genus med ordet *epidemi*, men adjektivkongruensen av adjektivet *stor* enligt genus förblir rätt. På grund av detta räknas det som ett rätt svar i stället för fel.

Dessutom klarade nio av alla informanter av att använda adjektivet också i predikativ ställning, som man kan se i exempel (7) och (8).

(7) Några tänker att alla gener är *naturliga* och *farliga* [- - -]

(8) [- - -] är det första som kommer upp att *bakterierna* är *dåliga*.

Majoriteten (9/10) av informanterna klarade av att använda adjektiv korrekt både som attribut och som predikativ men en av informanterna använde inte alls adjektiv som predikativ.

4.3 Verbmorfologi

Den tredje grammatiska strukturen som granskades var verbmorfologi, närmare sagt användning av *finita verb* och *sammansatta tempus*. Enligt processbarhetsteorin kan inlärare processa det finita verbet och tempusformerna presens och preteritum på nivå 2. Däremot kan inlärare processa sammansatta tempus på nivå 3, där grammatisk information kan processas inom satser (se tabell 1).

Den mest använda tempusformen av verb i materialet var presensformen och det användes generellt korrekt. Den enda inkorrekt användningen av verb var överanvändning av suffixet *-ar* i presensformen, som man kan se i exempel (9).

(9) Biologi är en kunskap vad vi alla *behövar* varje dag:

Sju av alla tio informanter använde sammansatta tempus korrekt i sina uppsatser och nådde utvecklingsnivån 3. Det enda sammansatta tempus som användes var perfekt, det vill säga *har* + *verb*. Pluskvamperfekt, det vill säga *hade* + *verb*, förekom inte alls i materialet. Exempel (10) och (11) från materialet visar korrekt användning av sammansatta tempus.

(10) Jag *har studerat* 1,5 år och *har fått* bara två laboratoriekurser i mitt eget område.

(11) Jag kan använda vad jag *har lärt* mig från teori...

Dessutom förekom hos en informant korrekt användning av futurum av verb med konstruktionen *ska + verb* vid flera tillfällen, som exempel (12) och (13) visar.

(12) När jag ska få min pro gradu avhandling...

(13) Sjukdomarna ska växa och det kan också komma nya sjukdomarna...

De tre informanter som inte kom upp till utvecklingsnivå 3 använde inte alls sammansatta tempus i sin text och därför placeras de på utvecklingsnivå 2.

4.4 Informanternas utvecklingsnivåens enligt processbarhetsteorin

I tabellen (tabell 2) nedan kan man se vilka utvecklingsnivåer informanterna nådde enligt processbarhetsteorin när det gäller de tre olika grammatiska strukturerna som undersöktes. Som man kan se i tabellen nådde största delen av informanterna de högsta nivåerna på skalan, det vill säga PT-nivån 5 när det gäller negationens placering, PT-nivån 4 när det gäller adjektivkongruens samt PT-nivån 3 när det gäller verbmorfologi.

Tabell 2: Informanternas placering på utvecklingsnivå

	Negation (PT-nivå)	Adjektiv (PT-nivå)	Verb (PT-nivå)
informant 1	4	3	3
informant 2	5	4	3
informant 3	5	4	3
informant 4	4	4	2
informant 5	5	4	3
informant 6	5	4	3
informant 7	4	4	2
informant 8	4	4	2
informant 9	4	4	3
informant 10	4	4	3

Fyra av tio informanter nådde den högsta nivån och kunde konsekvent placera negationen på rätt plats både i huvud- och i bisatser. Sex av tio informanter kunde placera negation rätt i

huvudsatser, men negationsplacering i bisatser var inkorrekt vilket ledde till att utvecklingsnivån förblev nivå 4. När det gällde adjektivkongruens hade nio av tio informanter rätt adjektivkongruens när det gällde adjektiv som både attribut och som predikativ och på grund av det var redan på nivå 4 i processbarhetshierarkin. En av informanterna använde inte alla adjektiv som attribut och av den anledningen nådde hen bara utvecklingsnivå 3. Dessutom sju av tio informanter nådde utvecklingsnivå tre när det gällde verbmorfologi och kunde använda både finita verb och sammansatta tempus korrekt. Tre av informanterna nådde bara nivå 2 när det gäller verbmorfologi på grund av att de använde enbart det finita verbet och använde inte alla sammansatta tempus.

5. Avslutande diskussion

I detta avsnitt besvarar jag på mina forskningsfrågor och sammanfattar samt diskuterar resultaten. Därtill diskuterar jag studiens validitet och reliabilitet samt hur man kunde vidare undersöka temat.

Min första forskningsfråga var hur studenter klarar de grammatiska konstruktioner som undersöks, det vill säga *negationens placering*, *adjektivkongruens* och *verbmorfologi*. Studenter hade i allmänhet bra språkkunskaper i svenska när det gällde de grammatiska konstruktioner som undersöktes. Största delen av informanterna använde de grammatiska konstruktionerna rätt konsekvent, och bara några fel förekom i materialet. Det som orsakade mest problem hos informanterna var placering av negationen i satser. Däremot orsakade adjektiv som attribut minst problem och alla informanter kunde böja adjektivet rätt enligt både substantivets genus och numerus. När det gäller verbmorfologi var tempusvariation vid verb sällsynta och största delen av de använda verben förekom i presensform. Å andra sidan kunde en stor del av informanter använda också sammansatta tempus, det vill säga perfekt. En av informanterna kunde även använda futurum korrekt.

Min andra forskningsfråga var att ta reda på vilken utvecklingsnivå universitetsstudenter befinner sig på enligt processbarhetsteorins utvecklingsnivåer. I min studie kom jag fram till att fyra av tio studerande nådde den högsta utvecklingsnivån enligt processbarhetsteorin, nivå 5, medan resterande sex av tio studerande nådde utvecklingsnivån 4.

Enligt mina egna antaganden och erfarenheter förväntade jag mig att studenter inte skulle ha nått så höga utvecklingsnivåer. Jag förväntade mig att studerande skulle ha haft mera fel i deras texter och de olika grammatiska strukturerna skulle ha orsakat flera problem.

De höga utvecklingsnivåerna kan dock förklaras med att min studie handlade om studenter på högskolenivå, vilket betyder att de redan är längre i sin språkutveckling. Vad också kan påverka resultaten är att uppsatserna som användes som material är från sluttentamen på den obligatoriska kursen i det andra inhemska språket och alla de undersökta strukturerna har studerats på kursen och studenter kommer bra ihåg dem. Resultaten kan också påverkas av att

jag valde att undersöka bara studenternas skriftliga kunskaper och jag studerade inte alls studenternas muntliga kunskaper.

För att vidare undersöka detta ämne skulle man kunna ha ett större sampel av informanter. Man skulle dessutom kunna göra en jämförelse mellan olika fakultet eller till och med universitet eller yrkeshögskolor. Man skulle kunna ta hänsyn till informanternas bakgrundsinformation, som till exempel ålder, kön, studietid och tidigare kontakt med målspråket. Då skulle man få en djupare bild av universitetsstudenternas språkkunskaper i svenska språket.

Det största problemet med min undersökning var att samplet var för litet för att kunna generalisera resultatet. Med flera informanter skulle man kunnat få mer reliabla resultat. Resultatet kan variera också mellan olika fakultet och kurser. Alla mina informanter var från samma fakultet och gick på samma kurs, så samplet var relativt homogent. Å andra sidan var det bra att jag analyserade tre olika grammatiska strukturer som gav en mer omfattande bild av informanternas språkkunskaper. Jag tog inte heller hänsyn till bakgrundsfaktorer som till exempel studenternas språkbakgrund, studietid eller ålder. De ovannämnda faktorerna skulle eventuellt kunnat tas i iakttagelse för en mer holistisk analys. För en även mer omfattande analys skulle jag dessutom ha kunnat inkludera också muntligt material i stället för bara det skriftliga materialet.

Litteratur

Abrahamsson, N. 2009. *Andraspråksinläring*. Lund, Studentlitteratur

Bolander, M. 2011. *Funktionell svenska grammatik*. Stockholm, Liber AB

Flyman Mattsson, A. & Håkansson, G. 2010. *Bedömning av svenska som andraspråk: en analysmodell baserad på grammatiska utvecklingsstadier*. Lund, Studentlitteratur.

Glahn, E., Håkansson, G., Hammarberg, B., Holmen, A., Hvenekilde, A. & Lund, K. 2001. *Processability in Scandinavian second language acquisition. Studies in Second Language Acquisition*, 23. 389-416. <https://doi.org/10.1017/S0272263101003047> (hämtad 7.3.2019)

Juurakko-Paavola, T. & Palviainen, Å. 2011. *Svenskans plats i den finska utbildningen*. Ingår i: Juurakko-Paavola, T. & Palviainen, Å. 2011. *Svenskan i den finska skolan och högre utbildning* Hämeenlinna: Hämeenlinnan ammattikorkeakoulu
https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/45444/1/juurakkopaavolapalviainensvenskaide_nfinskaskolanekirja.pdf#page=60 (hämtad 7.3.2019)

Laatikainen, O. 2017 *Yliopisto-opiskelijoiden ruotsin taito heikentynyt - osa aloittaa uudestaan nollasta*. Uutissuomalainen
<http://www.karjalainen.fi/uutiset/uutis-alueet/kotimaa/item/136762-yliopisto-opiskelijoiden-ruotsin-taito-heikentynyt-osa-aloittaa-uudestaan-nollasta> (hämtad 31.10.2018)
<https://www.uusimaa.fi/artikkeli/502940-talle-tasolle-taantui-yliopisto-opiskelijoiden-ruotsin-taito-osa-aloittaa-uudestaan> (hämtad 31.10.2018)

Magnusson, U. 2013 *Skrivande på ett andraspråk*. Lund, Studentlitteratur

Nikander, M-L. & Jantunen, A. 1978. *Ruotsin kielioppi*. Helsinki, Otava

Nyberg, R. & Tidström, A. (red.) 2012. *Skriv vetenskapliga uppsatser, examensarbeten och avhandlingar*. Studentlitteratur, Lund

Nyqvist, E. 2013. *Species och artikelbruk i finskspråkiga grundskoleelevers inläraarsvenska. En longitudinell undersökning i årskurserna 7–9*. Åbo, Åbo universitet.

http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/91519/diss2013_ELNyqvist.pdf?sequence=2

(Hämtad 17.10.2018)

Paavilainen, M. 2015. *Inläring och behärskning av svenskans verb- och adjektivböjning samt negationens placering hos finska grundskoleelever*. Jyväskylä, Jyväskylä universitet.

[https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46800/978-951-39-6295-](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46800/978-951-39-6295-1_vaitos26092015.pdf?sequence=1)

[1_vaitos26092015.pdf?sequence=1](https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/46800/978-951-39-6295-1_vaitos26092015.pdf?sequence=1) (Hämtad 8.5.2017)

Philipsson, A. 2007. *Interrogative Clauses and Verb Morphology in L2 Swedish. Theoretical Interpretations of Grammatical Development and Effects of Different Elicitation Techniques*. Doktorsavhandling, Centre for Research on Bilingualism, Stockholm University.

<http://su.diva-portal.org/smash/get/diva2:197193/FULLTEXT01.pdf> (Hämtad 18.10.2018)